

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2021.1.4>

УДК 821.161.2(71)-1.09

Ірина ЛЯШЕНКО (НАКАШИДЗЕ)

кандидат філологічних наук, доцент кафедри філософії та українознавства, Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, вул. Лазаряна 2, м. Дніпро, Україна, 49010
ORCID 0000-0002-7816-2339

Iryna LIASHENKO (NAKASHYDZE)

PhD in Philological Sciences, Associate Professor of the Department of Philosophy and Ukrainian Studies, Dnipro National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Lazaryana str. 2, Dnipro, Ukraine, 49010
ORCID 0000-0002-7816-2339

СВОЄРІДНІСТЬ ЛІРИКИ Б. ОЛЕКСАНДРИВА**PECULIARITIES OF B. OLEKSANDRIV'S LYRICS**

У 2021 р. виповнюється 100 років з дня народження Б. Олександріва – відомого україномовного поета з Канади. Його творчість є багатогранною, але в силу багатьох причин вона досі залишається малодослідженою в Україні. **Метою** статті є дослідження своєрідності поетичної творчості Б. Олександріва. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення низки завдань, як-от: 1) визначення тематичної своєрідності ліричних творів поета; 2) дослідження наскрізних образів та мотивів; 3) визначення художніх засобів, що створюють авторський стиль поета. **Наукова новизна.** У статті виокремлюються як домінуючі такі основні мотиви лірики Б. Олександріва, як туга за батьківщиною, самотність на чужині (у їх зв'язку яскраво простежується опозиція чужина-батьківщина). Національна тематика у віршах насамперед виражається через традиційні образи (степ, сонце, крила тощо), згадки про минуле народу. Поезії Б. Олександріва є емоційно і психологічно насиченими. Багато поезій Б. Олександріва належать до філософської лірики, де центральними мотивами є плин часу, приреченість людини, смерть. Як **висновок** у статті наголошується, що поетична спадщина Б. Олександріва тягнє до неокласичного напрямку. Тематично вона цілком вписується у контекст української еміграційної поезії ХХ ст., має багато перегуків із творчістю митців-класиків материкової України (де центральною темою є саме тема батьківщини). Інтимній ліриці Б. Олександріва притаманні щирість, ніжність, витонченість, музичність і пісенність. Ознаками філософської лірики Б. Олександріва також є самозаглиблення, медитація, споглядання. Екзистенційності творам поета надає звернення і розкриття теми смерті. На жаль, через раптову смерть, поет так і не встиг повністю розкрити свій потенціал. Із проголошенням незалежності України ім'я Б. Олександріва повернулось на батьківщину. Його творчість є перспективною для подальших літературознавчих досліджень.

Ключові слова: україномовна поезія Канади, лірична творчість, тема батьківщини, філософська лірика, екзистенційність.

2021 marks the 100th anniversary of the birth of B. Oleksandriv, a famous Ukrainian poet from Canada. His work is multifaceted, but for many reasons it still remains poorly studied in Ukraine. **The aim** of the article is to study the originality of B. Oleksandriv's poetic work. Realization of the set purpose provides the decision of a number of **problems**, such as: 1) definition of thematic originality of lyrical works of the poet; 2) research of end-to-end images and motives; 3) the definition of artistic means that create the author's style of the poet. **Scientific novelty.** The article considers as dominant such main motives of B. Oleksandriv's lyrics as nostalgia for the homeland, loneliness in a foreign land (in their connection the opposition of a foreign land – home is clearly traced). The national theme in the poems is primarily expressed through traditional images (steppe, sun, wings, etc.), mentions of the past of the people. B. Oleksandriv's poetry is emotionally and psychologically rich. Many of his poems belong to philosophical lyrics, where the central motives are the passage of time, the doom of man, death. In **conclusion**, the article emphasizes that the poetic heritage of B. Aleksandriv tends to the neoclassical direction. Thematically, it fits perfectly into the context of Ukrainian emigration poetry of the twentieth century, has many echoes with the works of classical artists of mainland Ukraine (where the central theme is the theme of the homeland). B. Oleksandriv's intimate lyrics are characterized by sincerity, tenderness, elegance, musicality and singing. Signs of B. Oleksandriv's philosophical lyrics are also self-immersion, meditation, contemplation. The existence and disclosure of the theme of death gives existentiality to the poet's works. Unfortunately, due to his sudden death, the poet did not have time to fully reveal his potential. With the proclamation of Ukraine's independence, B. Oleksandriv's name returned to his homeland. His work is promising for further literary studies.

Keywords: Ukrainian-Canadian poetry, lyrical creativity, theme of the homeland, philosophical lyrics, existentialism.

Актуальність проблеми. Борис Олександрів – відомий український поет, письменник-фейлетоніст, перекладач, який проживав у Канаді, представник третьої хвилі еміграції. Його творчість є досить багатогранною. Першу поетичну збірку "Мої дні" Б. Олександрів видав у 1946 р. у Зальцбурзі. Після переїзду до Канади Б. Олександрів продовжував писати вірші. Після тривалої перерви вийшли друком збірки "Туга за сонцем" (Торонто, 1967) і "Колокруг" (Торонто, 1972), що наполовину складається з перекладів, "Камінний берег" (Нью-Йорк–Торонто, 1975). Книжка поезій "Колокруг" була відзначена Українським літературним фондом ім. Івана Франка в Чикаго у 1974 році.

Крім поетичної діяльності Б. Олександрів регулярно виступав у пресі із критичними статтями, рецензіями. Він був членом МУРу, одним із засновників Об'єднання українських письменників "Слова", головою його торонтського відділу і членом президії у Нью-Йорку, активним перекладачем світової поезії. "Часопис "Нові дні", що виходив у Канаді, згадуючи Б. Олександрів, який все життя тужив за Україною і трагічно загинув, не дочекавшись її волі, писав про нього "як про одного з найкращих українських ліриків" (Боровий 2000, 591). Незважаючи на різні "віхи" діяльності, лірична творчість поета залишається ще малодослідженою, насамперед в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про творчість Б. Олександрів на сьогодні немає жодного комплексного дослідження. окремі статті про його життя і творчість (М. Слабошпицький, Л. Монастирецький, А. Зборовський, В. Сергійчук, В. Боровий, В. Скорупський та ін.), спогади (М. Білоус-Гараскевич, І. Качуровський та ін.) передмови і післямови (М. Левицький, Л. Череватенко), рецензії (Ю. Клен, Ю. Шерех (Шевельов)) до його збірок. Часто творчість поета розглядається в контексті загального розвитку україномовної літератури в Канаді та діаспори в цілому (Яр Славутич, Н. Віннікова, М. Вірний, І. Накашидзе). Усі дослідники відзначають глибину та своєрідність лірики Б. Олександрів. Актуальність звернення до обраної теми зумовлена необхідністю систематичного вивчення творчої спадщини поета.

Метою статті є дослідження своєрідності поетичної творчості Б. Олександрів.

Виклад основного матеріалу. Лірика Б. Олександрів є дуже глибокою, продуманою, з дотриманням усіх норм поезики й літературної мови. "Його виражальні можливості скромні в тому розумінні, що жодною мірою не претендують на відхилення

від норми" (Базилевський 2012). Якщо розглядати поезію Б. Олександрів за формою, то тут немає тяжіння до експериментів, хоча і дотримання класичних форм їй також не притаманне (винятком можуть бути кілька сонетів). Форма віршів Б. Олександрів строго витримана: "рівні рядки, рівні літери, ні одна не випинається з рядка, ні одна не хилиться на другу. Здається, можна було б навчати дітей краси й чіткості письма за його зразками. Є в ньому стиль, виробленість і грація" (Шерех 1980, 17). Відповідно до цих ознак лірику поета можна віднести до неокласичного напрямку.

Основним мотивом лірики Б. Олександрів, як і у більшості представників діаспори, є туга за батьківщиною. Поет визначає ставлення до рідного краю і чужого через систему семантично близьких епітетів та порівнянь, які інколи наближаються до народнопоетичних. Саму Україну він неодноразово називав сонцем. Це яскраво відобразилось у назві збірки "Туга за сонцем", що і стала однією з провідних метафор його творчості. Б. Олександрів знав, що ніколи не повернеться на Україну, хоча плекав на це надію, думками він завжди був на батьківщині. "Поетові не діють спокою думки про те, що діється там. Як змінилися місця його дитинства і молодості, що сталося з близькими і рідними йому людьми" (Скорупський 1981, 266). У зв'язку з цим у низці творів окреслюється опозиція "чужина-батьківщина", а ліричний герой ніби перебуває між двома світами:

Який твердий, який бездушний час!

Тут гаманця, а там – червоних стягів"
(Олександрів 1975, 51).

Життя на чужині для Б. Олександрів – це життя "в глухій, у нездоланній млі" (Олександрів-Грибінський 2003, 121), де єдиною втіхою є думка про рідну землю. Саме біль за батьківщиною лежить в ідейно-тематичній основі більшості творів поета. "Це – патріотизм, болючий, схований у глибині серця" (Черінь 1980, 4). Часто Б. Олександрів не вживає назву "Україна", звертаючись до неї через образи, наприклад, "овіяна грозою", "недосяжна зоря" тощо. Часто батьківщина постає в образі матері, наприклад, "Матінко! Образе горя народнього!" (Олександрів-Грибінський 1980, 67). "Пишучи вірші на тему матері, автор виливав свою скорботу й тугу за рідною матір'ю, боліючи за долю мільйонів українських матерів і тому його слова такі вражаюче сильні, налиті гіркими думками" (Білоус-Гараскевич 1998, 387). Звичайно, є у Б. Олександрів образ степу як маркеру рідної землі: "Знову чайкою рветься душа до

стенів, / *Неспокійною думкою далі мережить...*” (Олександрів-Грибінський 1980, 45).

Мотив мрії про батьківщину у поета виражається через небесний або водний простір, адже географічного зв'язку України з Канадою по суші немає. У ліриці Б. Олександрівна водна стихія постає в єдності з небом, небесним океаном, що відображається у воді, і набуває метафоричного значення. Останнє реалізується через семантичну систему образів загадковості, таємничості, священності. Наприклад, у триптиху “Музика”:

*Десь мереживо ткала зоря,
Наче забою тайни маніла.*

А далеко-далеко – моря,

І на обрях – білі вітрила... (Олександрів-Грибінський 2003, 28).

“Образ білих вітрил можна трактувати і як міфологему щасливої звістки з омріяної батьківщини, а образ моря як частину рідної землі, що зберігає пам'ять про минуле, про синів, які змушені жити на чужині” (Накашидзе 2011, 164). Хоча Б. Олександрів не конкретизує топонім моря, асоціативно воно впізнаване – Чорне море. Його зміст розгорнуто і в наступних віршах поета, наприклад: “*В незнаний світ пливе мій вутлий човен, / А моря глиб за валом котить вал...*” (Олександрів-Грибінський 2003, 31). На образ моря спроектовано життя ліричного героя. Образ “вутлого човна” викликає паралель із поезією М. Чернявського: “*В житейськیم морі-океані / Блукає утлий човен мій*” (Чернявський 1966, 137). Образ човна у віршах обох поетів – архетипний образ долі, покликання ліричного героя. Тільки у Б. Олександрівна образ човна є набуває ще смислового значення еміграції.

Для чужини в серці поета немає вільного місця. І. Качуровський, розглядаючи творчість Б. Олександрівна в контексті еміграційної поезії післявоєнного періоду, визначає спільну особливість поезики лірики діаспори так званий “Маланюків комплекс”, тобто коли поети (ліричні герої їхніх поезій) не відчують себе частиною європейського світу (Качуровський 2008). Б. Олександрівна визначає ставлення до чужини через систему означень, семантично близьких: сумна, безрадісна, сувора, сіра, “гіркава”, як полин, “інший світ”. І. Качуровський, аналізуючи поезію цього автора, наголошує: “полин – це наскрізний, невідступний образ Бориса Олександрівна, а його “улюблений” смак – гіркота” (Качуровський 1981, 10). Образ останньої, дійсно, є домінуючим у зображенні чужого краю поруч із такими прикметами стану людини як “самота” і “нудьга”:

Самота. Гіркота. І на серці – нудьга полинева,

І незбулих надій на душі осідаюча муть.

Бо далеко поля, де цвіла наша юність вишнева,

А дороги чужі в нерозгадану далеч ведуть...

(Олександрів-Грибінський 1980, 29).

Життя на чужині породжує самотність ліричного героя, адже він тут чужий. У поезії Б. Олександрівна “Самота” самотність та усамітнення (за Зілбургом) антитетичні. Ліричний герой зізнається, що в юності шукав самоту, але коли опинився на чужині, почав її боятися: “*Я боюсь самоти, коли холодам душу огорне / І в печалі німій зариває самотня душа...*” (Олександрів-Грибінський 2003, 14). У розвитку мотиву самотності вагомими є образи холоду та печалі на душі, що виражають емоційний стан ліричного героя. Епітет “німа” характеризує самотність героя як зумовлену соціально.

У ліриці, присвяченій національній тематиці, М. Білоус-Гараскевич вбачає схожість Б. Олександрівна з В. Симоненком. “Поета хвилює не лише трагедія людини як такої, але й наша національна трагедія” (Білоус-Гараскевич 1998, 282), зокрема трагічні події 1933 р. та Другої світової війни. На відміну від багатьох поетів-емігрантів, у ліриці національного спрямування Б. Олександрівна немає історіософічності чи закликів до боротьби за свободу, але це не робить її менш патріотичною. Навіть у вірші “Колискова”, присвяченому синові, присутня розповідь про Україну:

Там небосхили ясні –

Неба і золота гра...

Плинуть між кручами,

Цвітом квітучими,

Води Славути-Дніпра... (Олександрів-Грибінський 2003, 44).

Головна водна артерія України – символ не тільки рідного краю, а й носія народної пам'яті, зокрема у роздумах ліричного героя про важку долю поневоленого народу, свідком якої є Дніпро. Його образ також пов'язаний із мотивом відродження колишньої слави українців.

Поезії Б. Олександрівна є емоційно і психологічно насиченими. Насамперед це відчутно в інтимній ліриці – тут і ситуативна колізія, і складна гама почуттів. Наприклад, вірш “Неможливість” (імовірно, навіяний Буніним) В. Базилевський вважає “одним з найкращих творів української інтимної лірики” (Базилевський 2012). У цьому вірші емоції ліричного героя від несподіваної зустрічі із колись коханою жінкою змінюються ледь не кожною строфу: і радість, і надія, і розча-

рування, і жалість, і журба. Такому напливу почуттів ніби підводиться підсумок: “Ну і вечір!” (Олександрів 1972, 59)

Інтимній ліриці Б. Олександрів притаманні щирість, ніжність, витонченість, музичність і пісенність. Нерідко поет використовує образи, що наближаються до народнопоетичних. Наприклад, у вірші “Непоправність”: “В тебе руки – мов крила якоїсь чудесної птиці, / А волосся твоє – пламенюча хвиля пшениці...” (Олександрів-Грибінський 1980, 280). Руки коханої ліричного героя порівнюються із крилами птаха, що вказує одночасно на її граційність, та неможливість втримати її, бо вона прагне бути вільною. Традиційний образ українського степу – пшениця – виступає кольоративом, що вказує на світлий колір волосся, він також передає емоції радості та захоплення. “Але і в цю тематику просякає безнадійна думка, що безнастанне кружляння у замкненому колі – це доля кожної самотньої істоти” (Качуровський 1981, 11). Наприклад, у вірші “Час”:

*Ти одна, людино. І печальний
Колокруг – і душ одвічний щем.*

Тихо віє вітер проминальний

Яснооки нам, що проминем... (Олександрів 1972, 7)

У цьому уривку, як і в багатьох інших поезіях (не лише збірки “Колокруг”), колокруг – символ часу і життя, його циклічності та повторюваності. Асоціативно він співвідноситься із образом сонця, що є наскрізним в творчості Б. Олександрів. Нерідко інтонаційність віршів поета підкреслюється повторами, найчастіше анафорою. Наприклад:

Поводься так, неначе все як слід.

Поводься так, неначе все нормально (Олександрів 1975, 45).

Значна частина віршів Б. Олександрів наближаються до філософської лірики через такі ознаки, як самозаглиблення, медитація, споглядання. Насамперед це стосується збірки “Колокруг”. Як зазначає М. Білоус-Гараскевич, “вся книжка тематично й настроєво витримана в одному філософсько-чуттєвому акорді роздумів поета над життям. Вірші доповнюють один одного, поглиблюючи й поширюючи думки, які найбільше хвилюють автора” (Білоус-Гараскевич, 1998, 276). Ця збірка пройнята песимізмом, сумом, приреченістю, наближенням смерті. У вірші “Апологія” Б. Олександрів стверджує право людини на сум як на життєствердне начало:

<...> Є радість і в журбі.

І в смутку є тепло людського серця (Олександрів 1975, 54).

Відомий літературознавець діаспори Ю. Стефанік (Ю. Клиновий) констатував:

“...в багатьох своїх поезіях Олександрів знов і знов повертається до приреченості людини, до її сумного кінця – смерть є темою багатьох знаменитих поезій, на яких, на нашу думку, спочиває (що за іронія!) безсмертя поета в нашій літературі” (Стефанік 1980). І. Качуровський говорив, що “Плужник–Орест–Олександрів це тріада песимістів в українській поезії” (Качуровський 1981, 11). Сам Б. Олександрів неодноразово у віршах та вступних словах до збірок наголошував на тому, що печаль пронизує його творчість. Наприклад, “Гіркий мій світ”, “Мій світ відзвучений” (Олександрів 1975). Поет стверджував, що його песимізм є світоглядною позицією, він не гірший, за оптимізм інших, насамперед через свою щирість.

У збірці “Колокруг” дуже чітко простежується мотив смерті. Ліричний герой неначе знаходиться у постійній боротьбі із нею. Образ смерті передається через низку епітетів, наприклад, “жорстока”, “костиста”, “люта”, “беззуба”, “темна безодня” тощо. Вона є неминучою для кожної людини: “Знаю: смерті проваль неспромога ніде обійти” (Олександрів 1972, 27). Ю. Стефанік вважає такою настроєм поета домінуючим у його творчості. Він зазначає: “Про що Олександрів критики забувають, це те, що він, за складом своєї душі був трагіком, дивився на життя “sub specie aeternitatis”¹, відчував гостро, як Осьмачка і Стефанік, причетність людини” (Стефанік 1980). Поет вважав, що для людини головне – гідно прожити життя, відчуваючи його серцем, роблячи добрі справи. Тоді і смерть буде гідною, і людина буде жити в пам’яті інших:

Але в житті життя відбивши гідно,

Ти не помреш – вернешся по сліду! (Олександрів 1972, 26).

Життя Б. Олександрів обірвалось раптово 21 грудня 1979 р. Уже по смерті поета побачила світ книга його вибраних віршів і перекладів “Поворот по сліду” (Едмонтон–Торонто, 1980). Сучасники Б. Олександрів відзначають, що він не розкрив до кінця свій творчий потенціал і що українська діаспора втратила одну із знакових постатей. “Так, ми втратили його. Але втратили не цілком. Поет має дар – говорити до нас і по смерті – своїми поезіями. І хто з ним хоче говорити – хай розкриє збірку його поезій” (Черінь, 1980, 4).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасникам і майбутнім поколінням Б. Олександрів залишив багату творчу спадщину, яка й досі не є повністю дослідженою. Тематично вона вписується у контекст української еміграційної поезії ХХ ст., має

¹ лат. “під формою вічності”

багато перегуків із творчістю митців-класиків материкової України. Лірика Б. Олександрівна тяжіє до неокласицизму. Провідними мотивами є спогади про батьківщину, туга за нею, самотність на чужині. Національна тематика у віршах насамперед виражається через традиційні образи (степ, сонце, Дніпро, крила тощо), згадки про минуле народу. Значна частина творчого доробку поета тяжіє до філософської лірики. Основними її ознаками є самозаглиблення, медитація, споглядання. Екзистенційності (і подекуди трагічності) творам поета надає звернення і розкриття теми смерті.

21 липня 2021 р. виповнюється 100 років з дня народження Б. Олександрівна і це чудова нагода згадати про нього та вшанувати його пам'ять. Він завжди наголошував: "Я хворію тільки за рідним краєм: він визволиться – і я одужаю" (Сергійчук 2021, 137). Україна стала незалежною, ім'я Б. Олександрівна повернулось на батьківщину разом з його творами. Разом з тим воно дедалі більше стає предметом дослідження літературознавців. Перспективним є подальший аналіз поетичної спадщини поета, також дослідження його сатиричної та перекладацької діяльності.

Література:

1. Базилевський В. Борис Олександрів-Грибінський (1921–1979). Радість у журбі, тепло у смутку. Слово Просвіти. 2012. URL: <http://slovoprosvity.org/2012/12/29/borysgr/>.
2. Білоус-Гараскевич М. Ми не розлучались з тобою, Україно. Вибране 1952–1998. Caniff, Detroit, Michigan, 1998.
3. Боровий В. Повернення на свої сліди Хрестоматія з української літератури в Канаді (1897–2000). Едмонтон : Видавничий комітет «Слово», 2000. С. 591–594.
4. Качуровський І. Музика теплих барв. Нові дні. 1981. січень, 1 (371). С. 10–14.
5. Качуровський І. Покоління другої світової війни в літературі української діаспори. Променисті силуети: Лекції, доповіді, статті, есеї, розвідки. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. С. 514–531.
6. Накашідзе І. Образ води як уособлення історичної пам'яті народу в україномовній поезії письменників-емігрантів у Канаді. Таїни художнього тексту: Збірник наукових праць 13. Дніпропетровськ : Пороги, 2011. С. 161–167.
7. Олександрів Б. Камінний берег. Поезії. Нью-Йорк–Торонто: Об'єднання українських письменників «Слово», 1975.
8. Олександрів Б. Колокруг. Поезії. Мюнхен : Інститут літератури ім. М. Ореста, 1972.
9. Олександрів-Грибінський Б. Поворот по сліду. Поезії. Едмонтон–Торонто: Об'єднання українських письменників «Слово», 1980.
10. Олександрів-Грибінський Б. 100 поезій: Вибрана лірика (1943–1979). Київ : Юніверс, 2003.
11. Сергійчук В. Соборна пам'ять України. Календар-Альманах 2021. Вишгород : ПП Сергійчук М.І., 2021.
12. Скорупський В. Вічна правда вогнями безсмертя цвіте. Слово. Збірник українських письменників ч. 9. Едмонтон : Об'єднання українських письменників «Слово», 1981. С. 262–268.
13. Стефанік Ю. Смерть Бориса Олександрівна. Новий шлях. 1980. 23 лютого.
14. Чернінь Г. На прощання моєму Братові-Поетові. Свобода. 1980. № 53, 6 березня. С. 4.
15. Чернявський М. Твори: У 2 т. Т. 1. Оригінальні поезії. Переклади. Київ : Дніпро, 1966.
16. Шерех Ю. Примітки до «Борис Олександрів: Поезії». Сучасність. 1980. Березень. 3 (231). С. 17–20.

References:

1. Bazylevskiy V. (2012). Borys Oleksandriv-Hrybinskyi (1921-1979). Radist u zhurbi, teplo u smutku [Borys Oleksandriv-Hrybinsky (1921-1979). Joy in sorrow, warmth in sorrow]. Slovo Prosvity. URL: <http://slovoprosvity.org/2012/12/29/borysgr/> [in Ukrainian].
2. Bilous-Haraskevych M. (1998). My ne rozluchalys z toboiu, Ukraino [We did not part with you, Ukraine]. Caniff, Detroit, Michigan. [in Ukrainian].
3. Borovyi V. (2000). Povnennia na svoi slidy [Returning to your tracks] Khrestomatiiia z ukrainskoi literatury v Kanadi (1897-2000). Edmonton: Vydavnychiy komitet "Slovo", 591-594. [in Ukrainian].
4. Kachurovskiy I. (1981). Muzyka teplykh barv [Music of warm colors]. Novi dni. Sichen, 1 (371), 10-14. [in Ukrainian].
5. Kachurovskiy I. (2008). Pokolinnia druhoi svitovoi viiny v literaturi ukrainskoi diiaspory [Generation of the Second World War in the literature of the Ukrainian diaspora]. Promenysti sylvety: Lektsii, dopovidi, statti, esei, rozvidky. Kyiv: Vyd. dim "Kyivo-Mohylianska akademiia", 514–531. [in Ukrainian].
6. Nakashydzhe I. (2011). Obraz vody yak uosoblennia istorychnoi pamiaty narodu v ukrainomovnii poezii pysmennykiv-emihrantiv u Kanadi [The image of water as a personification of the historical memory of the people in the Ukrainian-language poetry of emigrant writers in Canada]. Tainy khudozhnoho tekstu: Zbirnyk naukovykh prats, 13. Dnipropetrovsk: Porohy, 161-167. [in Ukrainian].

7. Oleksandriv B. (1975). Kamynnyi bereh. Poezii [Stone shore. Poetry]. Niu-York–Toronto: Obiednannia ukrainskykh pysmennykiv “Slovo”. [in Ukrainian].
8. Oleksandriv B. (1972). Kolokruh. Poezii [Bell circle. Poetry]. Miunkhen: Instytut literatury im. M. Oresta. [in Ukrainian].
9. Oleksandriv-Hrybinskyi B. (1980). Povорот po slidu. Poezii [Turning on the trail]. Edmonton–Toronto: Obiednannia ukrainskykh pysmennykiv “Slovo”. [in Ukrainian].
10. Oleksandriv-Hrybinskyi B. (2003). 100 poezii: Vybrana liryka (1943-1979) [100 poems: Selected lyrics (1943-1979)]. Kyiv: Yunivers. [in Ukrainian].
11. Serhiichuk V. (2021). Soborna pamiat Ukrainy [Cathedral memory of Ukraine]. Kalendar-Almanakh 2021. Vyshhorod: PP Serhiichuk M.I. [in Ukrainian].
12. Skorupskyi V. (1981). Vichna pravda vohniamy bezsmertia tsvite [Eternal truth blooms with the fires of immortality] “Slovo”. Zbirnyk ukrainskykh pysmennykiv, ch. 9. Edmonton: Obiednannia ukrainskykh pysmennykiv “Slovo”, 262-268. [in Ukrainian].
13. Stefanyk Yu. (1980). Smert Borysa Oleksandriva [Borys Oleksandriv’s death]. Novyi shliakh, 23 liutoho. [in Ukrainian].
14. Cherin H. (1980). Na proshchannia moiemu Bratovi-Poetovi [Farewell to my Brother-Poet]. Svoboda 53, 6 bereznia, 4. [in Ukrainian].
15. Cherniavskyi M. (1966). Tvory: T. 1 [Works. V. 1]. Kyiv: Dnipro. [in Ukrainian].
16. Sherekh Yu. (1980). Prymitky do “Borys Oleksandriv: Poezii” [Notes to "Borys Oleksandriv: Poetry"]. Suchasnist. Berezen. 3 (231), 17-20. [in Ukrainian].